

เรือนไทด้า : กรณีศึกษา เพชรบุรี

นางสาว ไชติมา จตุรวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-636-962-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RUAN TAI DAM : A CASE STUDY IN PHETCHABURI

Miss Chotima Chaturawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture

Department of Architecture
Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-636-962-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์   เรือนโตดำ : กรณีศึกษา เพชรบุรี
โดย   นางสาวโชติมา จตุรวงศ์
ภาควิชา   สถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ อนุวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปัตตานนท์)

..... สันติ ฉ.
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

โชติมา จตุรงค์ : เรือนโตดำ : กรณีศึกษาเพชรบุรี (Ruan Tai Dam : A Case Study in Phetchaburi) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สันติ อินทวิลาสงศ์, 273 หน้า. ISBN 974-636-962-8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะของบ้านและเรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี และพัฒนาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงการวิเคราะห์ถึงที่มาของลักษณะบ้านและรูปทรงของเรือน

จากผลการวิจัยพบว่า บ้านและเรือนโตดำเกี่ยวข้องกับผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ บ้านและเรือนจึงเป็นที่อยู่ของทั้งคนและผี และประกอบด้วย พื้นที่อยู่อาศัย (domestic area) และ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (sacred area) เช่น ที่บูชาบรรพบุรุษ, ศาลผีบ้าน

ลักษณะบ้านและรูปทรงของเรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ในปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเก่าของคนโตดำสิบสองจุไทย ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเวียดนาม และวัฒนธรรมใหม่ของคนไทยสยามบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของไทย จึงทำให้แบ่งประเภทของเรือนโตดำบ้านแม่ประจันต์ออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) เรือนโตดำแบบดั้งเดิม 2) เรือนที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม 3) เรือนที่ได้รับอิทธิพลของท้องถิ่นและ 4) เรือนที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง และยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะของบ้านและรูปทรงของเรือน เกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ 1) ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้ง ภูมิอากาศ ความต้องการที่หลบแดดฝน วัสดุวิธีการก่อสร้าง และเทคโนโลยี 2) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เศรษฐกิจ การป้องกันภัยจากคนและสัตว์ ความเชื่อ และ 3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะครอบครัว สถานะของสตรี ความต้องการความเป็นส่วนตัวและความสัมพันธ์ทางสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... สถาปัตยกรรม
สาขาวิชา ..... สถาปัตยกรรม
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติ ..... โชติมา จตุรงค์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... สันติ อ.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

** C735029 : MAJOR ARCHITECTURE

KEY WORD: RUAN / TAI DAM / PHETCHABURI

CHOTIMA CHATURAWONG : TAI DAM : A CASE STUDY IN PHETCHABURI.
THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SANTI CHANTAVILASVONG, Ph.D.
273 pp. ISBN 974-636-962-8.

The purpose of this research is to study the characteristics of the Tai Dam village lay-out pattern and houses from the past to the present in Ban Mae Phrathan, Phetchaburi province as well as the causes of change to their original village lay-out and house form.

The Tai Dam village and houses relate to spirits, kwan and supernatural beings. They thus combine the domestic areas and the sacred areas. Nowadays their village lay-out and houses in Ban Mae Phrathan are a mixture of the old and new culture. They are their old culture from Sib Song Chu Tai in the Northwestern part Vietnam and the Tai Siam culture in the Central Region of Thailand. The present day houses are classified into 4 styles; 1) Traditional Tai Dam style; 2) Adapted Traditional style 3) Phetchaburi influence style; and 4) Urban influence style.

Changes to the Tai Dam village lay-out pattern and house form is found to be the result of 3 major factors; 1) physical factor -- site, climate and the need for shelter, materials and technology; 2) social factor -- economics, defense and religion ; and 3) socio-cultural factor -- some basic needs, family, position of women and the need for privacy and social intercourse.

ภาควิชา.....สถาปัตยกรรม

สาขาวิชา.....สถาปัตยกรรม

ปีการศึกษา.....2540

ลายมือชื่อนิสิต.....โททิมา ฉัตรวรรณ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....สันทิ จ.

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้รับความกรุณาในการให้ข้อมูล ช่วยเหลือ ระหว่างการเก็บข้อมูล เป็นอย่างดีจากบุคคลต่าง ๆ ที่จะกล่าวชื่อนามข้างล่างนี้

อาจารย์ทวิ สว่างปัญญางกูร หัวหน้าคณะวิชาการมูลนิธินิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยฯ, รศ.ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รศ.วิวัฒน์ เตมียพันธ์ อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ,รศ.สุมิตร ปิติพัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,อาจารย์ณรงค์ บุตรทองเหลือง อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, อาจารย์เนียบ นิลกลัด อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแม่ประจันต์, คุณภาและคุณเสริม ยอดทอง, คุณแล ชื่นฤทัย, คุณภูมิ สุกใส, คุณเวียง สุกใส, คุณยอด ยอดทอง, คุณไกร คำนวน, และ คุณหม่อง ชื่นฤทัย ไทตำบลบ้านแม่ประจันต์,

และวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ ถ้าปราศจากบุคคลที่จะกล่าวชื่อนามต่อไปนี้ ผศ.ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ให้อิสรภาพทางความคิด รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยด้วยดีตลอดมา, คุณจิรพันธ์ บัวตุม ผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลที่ไม่เคยปรากฏบน, คุณปรัชญา มัทธนท์ ผู้ช่วยเหลือในการจัดรูปเล่ม, คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย ผู้ที่ให้ทุนอุดหนุนบางส่วนในการวิจัยครั้งนี้ และ พี่สาว แม่ และครอบครัว ผู้ที่ให้โอกาสได้ทำงานอย่างที่ฝันไว้อย่างเต็มที่ รวมทั้งชาวบ้านแม่ประจันต์ทุกคนที่เอื้อเฟื้อ และใจดี ที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวชื่อนามและบุคคลอื่นๆที่ผู้เขียนไม่ทราบนามทราบนาม

ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่กล่าวมาเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญแผนที่	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์	5
ขอบเขตของการศึกษา	5
วิธีดำเนินการศึกษา	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
นิยามศัพท์	7
ข้อจำกัดในการศึกษา	10
บทที่ 2 บริทรศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
บทที่ 3 คนไทยและคนไทดำ สิบสองจุไท	
คนไทย.....	22
ก. ความหมาย	22
ข. ลักษณะร่วมของคนไท.....	23
ค. การแบ่งกลุ่มของคนไท	24
คนไทยในเวียดนาม	29
คนไทดำ สิบสองจุไท.....	31
1. ความหมาย	32
2. ประวัติศาสตร์	33
3. กำเนิดจากนิทานและตำนาน ที่มาของการแบ่งชนชั้นทางสังคมและการปกครอง	35
บทที่ 4 บ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิม สิบสองจุไท เวียดนาม	
ผังบ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิม.....	41
ก. ผังบ้าน.....	41
ข. เรือนไทดำและยุงข้าว	45
ลักษณะทั่วไป.....	45

	ประเภทของเรือนไทดำและการจัดพื้นที่ใช้สอยภายใน.....	52
	1. เรือนครอบครัวเล็ก.....	53
	2. เรือนครอบครัวขยาย.....	56
	ที่มาของผังบ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิม ภาพสะท้อน	
	ลักษณะของคนไทดำ.....	59
	ก. ที่มาของผังบ้าน.....	59
	ข. ที่มาของรูปทรงเรือนไทดำ.....	62
บทที่ 5	ไทดำที่ราบลุ่มภาคกลางของไทยและไทดำบ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	
	ประวัติศาสตร์การอพยพคนไทดำเข้าสู่ดินแดนประเทศไทย.....	75
	เพชรบุรี ถิ่นฐานแรกของคนไทดำในประเทศไทย.....	79
	ลักษณะการปกครองของไทยสยามที่มีต่อชาวไทดำ.....	80
	ไทดำบ้านแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี.....	87
	1. ที่ตั้งและการคมนาคม.....	88
	2. ประวัติหมู่บ้าน.....	88
	3. ประชากรและสภาพเศรษฐกิจ.....	90
	4. ลำดับการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้าน.....	91
บทที่ 6	บ้านและเรือนไทดำ แม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	
	ผังหมู่บ้านแม่ประจันต์ในอดีต.....	95
	ผังหมู่บ้านแม่ประจันต์ในปัจจุบัน.....	100
	เรือนไทดำบ้านแม่ประจันต์.....	107
	ก. เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม.....	110
	ข. เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม.....	129
	ค. เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลของท้องถิ่น.....	157
	ง. เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง.....	207
บทที่ 7	วิเคราะห์และสรุปผล	
	- ตารางสรุปเปรียบเทียบผังหมู่บ้านไทดำแบบดั้งเดิม สิบสองจุไท	
	และบ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี.....	214
	- ตารางสรุปเปรียบเทียบเรือนไทดำแบบดั้งเดิม สิบสองจุไท	
	และเรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี.....	218
	- วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงลักษณะผังบ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิม	
	สิบสองจุไท จนถึงปัจจุบันของบ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี.....	236
	- บทสรุป.....	263

- ข้อเสนอแนะ	265
- รายการอ้างอิง	266
- ประวัติผู้เขียน	273

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 1 ที่ตั้งถิ่นฐานตามลุ่มแม่น้ำของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ	25
แผนที่ 2 ประเทศเวียดนาม.....	29
แผนที่ 3 ดินแดนสิบสองจุไทย เวียดนาม.....	34
แผนที่เอื้อเฟื้อจาก ทวี สว่างปัญญางกูร	
แผนที่ 4 ที่ตั้งของหมู่บ้านไทดำ สิบสองจุไทย เวียดนาม.....	41
ที่มา : Hickey, 1958 : 32	
แผนที่ 5 แผนที่ประเทศไทยก่อนที่จะสูญเสียดินแดนแก่อังกฤษและฝรั่งเศส.....	78
ที่มา : สวาท เสนาณรงค์ และน้อม งามนิสัย, ไทยแอตลาส (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2533) หน้า 24	
แผนที่ 6 แผนที่ประเทศไทย.....	85
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล	
และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ.2533 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533)	
แผนที่ 7 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....	86
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล	
และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ.2533 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533)	
แผนที่ 8,9 ผังบ้านแม่ประจันต์ในอดีต ระยะเวลาที่ 1,2.....	98
ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ, 2536 ; นิล นิลกลัด, สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2539 ;	
ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์ 14 เมษายน 2539	
แผนที่ 10 ผังบ้านแม่ประจันต์ในอดีต ระยะเวลาที่ 3.....	99
ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ, 2536 ; นิล นิลกลัด, สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2539 ;	
ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์ 14 เมษายน 2539	
แผนที่ 11 ผังการแบ่งคุ่มและศาลผีประจำคุ่ม บ้านแม่ประจันต์ในปัจจุบัน.....	100
ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ, 2536 และ ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2539	
แผนที่ 12 ผังการแบ่งกลุ่มเรือนตามสายสกุลของบิดาภายในบ้านแม่ประจันต์.....	102
ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ, 2536 และ ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2539	
แผนที่ 13 ผังบ้านแม่ประจันต์ในปัจจุบัน.....	103
ที่มา : วาดจากภาพถ่ายทางอากาศ, 2536 ; อรุณ ชั่วมเครือ, สัมภาษณ์,	
15 เมษายน 2539 และ ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2539	
แผนที่ 14 แผนที่แสดงตำแหน่งของเรือนที่ใช้เป็นตัวอย่างกรณีศึกษา.....	109

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1	หญิงไทดำ ทุ่งนา และบ้านในสิบสองจุไท..... 1 (วาดจากภาพถ่ายของ อีรภาพ โฉนิตกุล, 2536)
รูปที่ 2	เครื่องแต่งกายและแบบทรงผมของหญิงไทดำ สิบสองจุไท..... 4 (วาดจากภาพถ่ายของ ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 3	คนไทลื้อสิบสองพันนา..... 22 (วาดจากภาพถ่าย สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ , สิบสองปันนา (กรุงเทพฯ, 2537) หน้า 35.
รูปที่ 4	หญิงสาวไทดำ สิบสองจุไท ในอดีตนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ..... 31 (วาดจากภาพถ่ายของ อีรภาพ โฉนิตกุล, 2536)
รูปที่ 5	ทัศนียภาพทั่วไปของหมู่บ้านไทดำ สิบสองจุไท..... 42 (ภาพจาก ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 74)
รูปที่ 6	กลุ่มเรือนที่แยกจากผืนนาของหมู่บ้านไทดำสิบสองจุไท..... 42 (ภาพเอื้อเฟื้อจาก ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 7	เรือนยาวหลายห้องของไทดำ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม..... 45 (วาดจากภาพถ่ายของ ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 8	ชานแดดของเรือนไทดำ ใช้เป็นส่วนซักล้าง ตากเสื้อผ้า และอาหารแห้ง..... 46 (วาดจากภาพถ่ายของ อีรภาพ โฉนิตกุล, 2536)
รูปที่ 9	สวนครัว..... 48 (วาดจากภาพถ่ายของ ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 10	ลักษณะของทรงหลังคาแบบกระดองเต่าของเรือนไทดำแบบดั้งเดิม..... 49
รูปที่ 11,12	เตาไฟส่วนที่ค่อนข้างไปทางชาน เป็นพื้นที่ที่ส่งควันไว้สำหรับสตรีในการปรุงอาหาร..... 50 (วาดจากภาพถ่ายของ ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 13	เสามีเรือน ขณะถวายอาหารประจำวันแก่มีเรือน ชั้นผู้ทำวกระทำทุก 5 วัน ชั้นผู้น้อยกระทำทุก 10 วัน..... 51 (วาดจากภาพถ่ายของ ทวี สว่างปัญญางกูร)
รูปที่ 14	เรือนไทดำในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม..... 52 (วาดจากภาพถ่ายของ ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 76)
รูปที่ 15	การค้าขายผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเสริมรายได้ของชาวไทดำ..... 59 (วาดจากภาพถ่ายของ อีรภาพ โฉนิตกุล, 2536)

รูปที่ 16	ภาพสันนิษฐานรูปทรงหลังคาของซากเรือนโบราณที่บ้านขาว จ.กาญจนบุรี ที่มีลักษณะคล้ายรูปทรงหลังคาของเรือนโตดำ.....	63
	(ภาพจาก Henriksen, 1982 : 22)	
รูปที่ 17	สถานะของหญิงต่ำกว่าชายในสังคมของโตดำ.....	67
	(วาดจากภาพถ่ายของ วีรภาพ โลहितกุล, 2536)	
รูปที่ 18	ผ้าเปียวให้โทษศีรษะและลวดลายขอกุดบนผ้าเปียวของหญิงโตดำ.....	73
	(วาดจากภาพถ่ายของ วีรภาพ โลहितกุล, 2536 และ สันันท์ อุดมเวช, 2537 : 50-64)	
รูปที่ 19	ขอกุดเหนือหน้าจั่วหลังคา มีลักษณะคล้ายลวดลายขอกุดบนผ้าเปียว เรือนโตดำจำลอง พิพิธภัณฑสถานบ้านฮานอย เวียดนาม.....	73
	(ภาพเอื้อเฟื้อจาก สุมิตร ปิติพัฒน์, 2538)	
รูปที่ 20-22	แบบทรงผมและการแต่งกายที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ของหญิงโตดำ บ้านแม่ประจันต์.....	93
รูปที่ 23	หมอธรรมชั้นผู้น้อย, ประจำหมู่บ้าน นายผ่อง ชื่นฤทัย ขณะประกอบพิธีเสนตั้งบั้ง.....	94
รูปที่ 24,25	พิธีเสนตั้งบั้งอันเป็นพิธีเสนพ่อหรือปู่ที่ตายไปแล้ว และเป็นผู้ที่มีเวทมนต์หรือที่เรียกว่า มด.....	94
รูปที่ 26	ลำห้วยแม่ประจันต์.....	104
รูปที่ 27	ถนนและสภาพทั่วไปภายในบ้านแม่ประจันต์.....	104
รูปที่ 28	พื้นที่ทำไร่ บ้านแม่ประจันต์.....	104
รูปที่ 29	นาข้าวที่แยกออกจากกลุ่มเรือน.....	104
รูปที่ 30	ป่าแคว บริเวณคุ้มบน.....	104
รูปที่ 31	ลานระหว่างกลุ่มเรือนของเครือญาติเดียวกัน.....	104
รูปที่ 32	ศาลผีประจำคุ้มกลาง (หมู่ 1) คุณพ่อจันทน์.....	105
รูปที่ 33	ศาลผีประจำคุ้มบน (หมู่ 6) คุณแม่สำลี	105
รูปที่ 34	ศาลผีประจำคุ้มล่าง (หมู่ 9) คุณพ่อกะรุณ.....	105
รูปที่ 35	อุโบสถ วัดบ้านแม่ประจันต์.....	106
รูปที่ 36	เขรุ เสาศพ วัดบ้านแม่ประจันต์.....	106
รูปที่ 37	กุฏิสงฆ์ วัดบ้านแม่ประจันต์.....	106
รูปที่ 38	โรงเรียนบ้านแม่ประจันต์.....	106
รูปที่ 39	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม จำลองไว้ ณ บ้านหนองปรัง จ.เพชรบุรี.....	125
รูปที่ 40	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม บ้านแม่ประจันต์.....	125
รูปที่ 41	ที่เก็บของเหนือสวนนอน.....	126
รูปที่ 42	เสามี่เรือนชั้นผู้น้อย ขณะทำปัดตง (ถวายอาหารแก่มี่เรือนทุก 10 วัน).....	126

รูปที่ 43	การชักดับหลังคาหน้าจั่ว เพื่อให้เป็นช่องแสงและระบายอากาศ.....	126
รูปที่ 44	ลักษณะของประตู.....	126
รูปที่ 45	ลักษณะของกะบะเตาไฟ.....	127
รูปที่ 46	ของครอบหัวเสาหรือขอบและเต้าไม้ เหนือเสาเอก.....	127
รูปที่ 47	วิธีการมัดด้วยหวายแบบทั่วไปของเสาไม้ไผ่ของกะบะเตาไฟและซื่อ.....	127
รูปที่ 48	เสาตึบ ซื่อร้อง และกวางตึบ.....	128
รูปที่ 49	รอยต่อของเสา ซื่อ แป๊ะหัวเสา และไม้ไขว่ขาเปีย.....	128
รูปที่ 50	โครงไม้รวกกันขโมย ซื่อร้อง และการหักพับของไม้ไขว่ขาเปีย.....	128
รูปที่ 51	วิธีการมัดแบบกำวางระหว่างตงไม้ไผ่ และราไม้ไผ่.....	128
รูปที่ 52	หิ้งมด และร่มสีแดง ที่แสดงว่ามีมด เรือนนางเบ้า บุญชุ่ม.....	155
รูปที่ 53	กะบะเตาไฟ เรือนนางเบ้า บุญชุ่ม.....	155
รูปที่ 54	ของครอบหัวเสา หรือขอบ และเต้าไม้เหนือเสาเอกเรือนนางเบ้า บุญชุ่ม.....	155
รูปที่ 55	เสามีเรือน (เสาดันที่มีถ้วยน้ำ) เรือนนางเบ้า บุญชุ่ม.....	155
รูปที่ 56	ศาลผีเรือน (บรรพบุรุษ) ของฝ่ายสามี นางเบ้า บุญชุ่ม ที่เข้ามาอาศัยตลอดชีพ ณ เรือนภรรยา.....	155
รูปที่ 57	ของครอบหัวเสาและเต้าไม้ เหนือเสาเอก เรือนนางอ๊ด แก้วผลึก.....	156
รูปที่ 58	โครงไม้รวกกันขโมย เรือนนางอ๊ด แก้วผลึก.....	156
รูปที่ 59	รอยต่อของจันทัน, อกไก่ และโครงไม้รวกกันขโมย เรือนนางอ๊ด แก้วผลึก.....	156
รูปที่ 60	รอยต่อระหว่างเสา ซื่อ จันทัน และแป๊ะหัวเสา เรือนนางอ๊ด แก้วผลึก.....	156
รูปที่ 61	วิธีการมัดแบบกำวางระหว่างตงไม้ไผ่และราไม้ไผ่ เรือนนางอ๊ด แก้วผลึก.....	156
รูปที่ 62	งอบไม้ไผ่และเต้าไม้ เหนือเสาเอก เรือนนายเสย สุกใส (ชั้นผู้ท้าว).....	205
รูปที่ 63	เสาเอก และผนังกันระหว่างส่วนพักอาศัยและกวาง เรือนนายเสย สุกใส.....	205
รูปที่ 64	เสามีเรือนในส่วนกวาง เรือนนายเสย สุกใส.....	205
รูปที่ 65	เสามีเรือนในส่วนกวาง เรือนนายเวียน สุกใส (ชั้นผู้ท้าว).....	205
รูปที่ 66	ห้องผีเรือน ในส่วนกวาง เรือนนายเวียน สุกใส.....	205
รูปที่ 67,68,69,70	ลักษณะยั้งข้าวแบบต่าง ๆ.....	206
รูปที่ 71,72	ที่บรรจุข้าว (กะล่อมข้าว) แบบใช้หวายหรือไม้ไผ่สวนและแบบผนังไม้จริง.....	206
รูปที่ 73	เรือนของญาตินายแล ชื่นฤทัย (ชั้นผู้น้อย).....	210
รูปที่ 74	เสามีเรือน.....	210
รูปที่ 75	พื้นไกล้เสามีเรือน เจาะเป็นช่องวงกลม เพื่อใช้ประกอบในพิธีเสนผีเรือน.....	210
รูปที่ 76	หิ้งมดในห้องผีเรือน มีร่มสีแดง แสดงว่ามีมดพำนักอยู่.....	210

รูปที่ 77	เรือนนายภูมิ สุกใส (ชั้นผู้ห้าว).....	211
รูปที่ 78	เสามีเรือน.....	211
รูปที่ 79	ส่วนนอนที่เปิดโล่งและห้องมีเรือน.....	211
รูปที่ 80	ยังคงนิยมแขวนงอบและข้าวโพดเหนื่อเสาเอก.....	211
รูปที่ 81	นอกจากแขวนงอบและข้าวโพดเหนื่อเสาเอกแล้ว บางเรือนยังนิยม ติดผ้ายันต์ ตามอิทธิพลของคนไทยท้องถิ่น.....	211
รูปที่ 82-87	ลักษณะเรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลางแบบต่าง ๆ.....	212

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย